

# LEGES NOVELLAE

AD THEODOSIANVM

PERTINENTES

EDIDIT

ADIVTORE TH. MOMMSENO

PAVLVS M. MEYER

---

BEROLINI

APVD WEIDMANNOS

MDCCCXV

## CONSPECTVS OPERIS

	pag.
Conspectus subsidiorum et explicatio signorum . . . . .	VI
<b>PROLEGOMENA IN LEGES NOVELLAS AD THEODOSIANVM PERTINENTES</b>	
Cap. I. De singulis legum novellarum syllogis . . . . .	XI
Cap. II. Codices corporis Maioriani (primae syllogae) . . . . .	XXV
Cap. III. Codices Breviarii (alterius syllogae) . . . . .	XXXI
Cap. IV. Codices tertiae syllogae . . . . .	XLIII
Cap. V. <b>Excerpta. Breviarii epitomae. Varia</b> . . . . .	LV
I. Ex syllogis Orientalibus excerpta . . . . .	
II. Ex syllogis Occidentalibus excerpta . . . . .	
III. Breviarii Alariciani epitomae . . . . .	LXI
IV. Breviarii minora . . . . .	LXIII
V. Libri latentes vel deperditi . . . . .	
Cap. VI. Legum novellarum editiones et apparatus . . . . .	LXV
Cap. VII. Crisis legum novellarum . . . . .	LXXVII
A. Leges novellae Theodosii II. Valentini III. Maioriani (1—6) . . . . .	
B. Leges novellae Marciani et reliqua per Alaricianos solos servata . . . . .	LXXXIX
C. Leges novellae Anthemii . . . . .	XC
Cap. VIII. Constitutionum acceptores et tempora locique . . . . .	XCI
I. Constitutionum acceptores . . . . .	
II. Constitutionum tempora et loci . . . . .	XCVI
—————	
I. CORPVS LEGVM NOVELLARVM <i>THEODOSII II. VALENTINIANI III. MAIORIANI</i> IN OCCIDENTE A MAIORIANO CONDITVM . . . . .	1
II. LEGVM NOVELLARVM <i>MARCIANI</i> IN ORIENTE PROMVLGATARVM QVAE IN BREVIARIVM ALARICIANVM RECEPTAE SVNT . . . . .	179
III. AVCTARIVM LEGES NOVELLAS EXTRAVAGANTES CONTINENS <i>SEVERI ET ANTHEMII</i> . . . . .	197
—————	
Index titulorum . . . . .	209
Corrigenda et Addenda ad vol. I et II . . . . .	213

III.

**AVCTARIVM**

**LEGES NOVELLAS EXTRAVAGANTES  
CONTINENS**

**SEVERI ET ANTHEMII.**

---

TITVLI LEGVM NOVELLARVM  
DIVI ANTHEMII A.

*De apparatu conferas quae diximus p. 1.*

I. De mulieribus quae servis propriis vel libertis se iunxerunt et de naturalibus filiis.

i om. *OE cum Cui. ed. 1* quae] qui *ΣE*, quae se *O cum Pithoco filio* nel  
(aut *Cui. ed. 1*) libertis om. *O* se iunxerunt] *Fuld. cum Cui. ed. 1*, iunxe-  
runt \**AA*, coniunxerunt *OΣ*, coniunxerint *E* et de nat. fil.] *A*, om. *Fuld.*  
\**AOΣE cum Cui. ed. 1*

II. De confirmatione legis d(omi)ni Leonis A.

ii om. *OE cum Cui. ed. 1* confirmationem *E* legis] *sic scribendum*, legum  
libri d(omi)ni] \**A*, domni *Fuld.*, d. *Cui. ed. 1*, diui *ΔΣE*, om. *O* a. om.  
*Fuld. ΣE*

III. De bonis vacantibus.

iii om. *OE cum Cui. ed. 1*

---

*Fuld. \*AA (a Pithoco filio recensitus) OΣE Cui. ed. 1*

LIBER LEGVM NOVELLARVM DIVI ANTHEMII A.

I. DE MULIERIBVS QVAE SERVIS PROPRIIS  
VEL LIBERTIS SE IUNXERVNT ET DE NATVRALIBVS FILIIS.

*rubricam om. O (context.)* i om. *E* quae] *Fuld.*, qui *E*, quae se *A* (con-  
text.) uel libertis (-ti *E* [context.]) om. *A* (context.) se iunxerunt]  
*Fuld.*, iunxerunt *ΔE* (context.) et de nat. fil.] *ΔE* (context.), om.  
*Fuld.*

Nov. I (468 Febr. 21).

IMPP. LEO ET ANTHEMIVS AA. LVPERCIANO P(RAE)FECTO P(RAE)TORIO. Humano generi et fluctuantibus rebus mortalium una post deum ratione consulitur, si adversorum ingruentium procellis occurrat saepius nostra serenitas. Nec dubium est inminui materiam con-

---

<p>l imp̄ <i>E</i> antimus <i>E</i> liperciano <i>E</i> ppo]   rationem <i>E</i> 2/3 ingruentium] <i>O Pithoeus</i>,  <i>E</i>, p̄po <i>A</i>, preposito <i>O</i> 2 fluctuantibus <i>E</i>   ingentium <i>E</i> <i>Pithoeus</i>, ingenium <i>A</i> 3 inminui]  unam <i>E</i> deum] <i>O Pithoeus</i>, domini <i>ΔE</i>   <i>E</i> <i>Pithoeus</i>, minui <i>O</i>, immuni <i>A</i> materia <i>ΔE</i></p>	
--	--

versationis humanae, nisi componat providum regentis imperium quidquid per se non  
 potest impetrare mortalitas: eritque ita magis florida ac tranquilla civilitas, si circa in- 5  
 provisos hominum casus excubet circumspecti principis favor. Iulia quaedam preces  
 nostris fundit altaribus adstruens cum eo sibi matrimonium contigisse, qui familiae quidem  
 suae servus extiterit, sed libertatem morum claritate meruerit, exoratque nostri numinis  
 maiestatem, ne sibi noceat, quod venerabilis sanctio Constantini dominam servorum  
 suorum complexibus inflammari districtissimo rigore non patitur: incongruum quippe 10  
 existimans in suo casu de servorum coniunctionibus constituta tractari, cum ipsa non  
 servo nupserit, sed liberto; praecipue nuptias suas in culpam venire non posse, quod de  
 libertorum consortiis prohibendis evidens . . . . . nihilominus aestimari quidquid antehac  
 I lex ulla non vetuit. Geminatam igitur causam huiusmodi casibus consulendi repperit nostra  
 serenitas, ut nec confirmatio subtrahatur de suscepto quasi errore nutantibus et honeste ac 15  
 probabiliter constituta sine aliqua deinceps ambiguitate serventur. Primum igitur edictali  
 decernimus sanctione, ut matrimonia, si quae usque ad secundum numinis nostri consula-  
 tum similia probabuntur inisse coniugia, legitima firmitate non careant, sed hanc quoque  
 munificentiam nostrorum fascium securitati suae adfuisse laetentur, ut, si quae sunt  
 feminae, quae pro nobilitate natalium de eiusmodi forsitan consortio quicquam verentur, 20  
 superfluum pondus iniusti timoris abiciant nec se non licito quasi fecisse formident, quae  
 nulla nunc usque ad liquidum iura vetuerunt: ita ut cum libertis suis iustas nuptias  
 contraxisse videantur natique et nascendi ex his liberi nullam umquam de parentum  
 suorum coniunctione sustineant quaestionem, sed matris ac patris hereditatem legum  
 more percipiant. Ipsi quoque, inter quos huiusmodi est contractus societas, testandi inter 25  
 se invicem vel succedendi sibi iuxta formam iuris licentiam non amittant neque quicquam  
 matrimonii gratia a ceteris discrepare credantur, de quibus ante hanc nostri numinis  
 sanctionem nihil legum scita praescripserint. Et re vera principalis gratiae est eruere  
 suis casibus suspicaces mortalium mentes, ne sibi non licuisse, quod nemo prohibuerat,  
 arbitrentur, universorum quoque notitiam evidenter instruere, ne sibi fas esse quisquam 30  
 2 existimet, quod fas esse non patimur. Ex hoc ergo nostrae clementiae consulatu de-  
 corem publicum augere cupientes cum servis et libertis dominas et patronas ineundi  
 matrimonia facultatem habere prohibemus, ne insignium familiarum clara nobilitas in-  
 digni consortii foeditate vilescat et, quod splendore forsitan senatoriae generositatis ob-  
 tinuit, contractu vilissimae societatis amittat aut nudo tantum ingenuae libertatis fulgore 35

4 prouidum] O, prouidendum A, prouidentes E,  
 prouidentis Pithoeus regentis] O Pithoeus,  
 regentes AE 5 impetrare] O, imperare AE  
 5/6 inprovisos] Seeck, inprovidos O, inpro-  
 vidus E, prouidos A 6 cassus E praecis E  
 7 nostris] AO, meus E, meis Pithoeus  
 adstrues E contegisse AE 8 extetiret E  
 claritatem AE exoratque] O, exorat quo-  
 que AE nostris E numinis] O Pithoeus,  
 nominis A, nomines E 9 magistratem E  
 sanctio] scil. Theod. 9, 9 = Iust. 9, 11; cf. etiam  
 Theod. 4, 12, 1. 3 constantini dominam (-na  
 A) constat in d(omi)no E 11 existimat O  
 constituta om. O 12 suas om. E culpa AE  
 de om. E 13 evidens nihilominus AE,  
 evidens nihil omnino Pithoeus, evidens sanctio  
 nulla processit licitum ergo O coniectura om-  
 nino. Eccidisse quaedam certum est; fortasse  
 scrib.: evidens [sanctio nulla processerit nam]  
 nihil ominusum estimare E antehac]  
 scripsimus, ante hoc libri 14 ulla non] nulla  
 O uetuit] O E Pithoeus, uenit A gemi-  
 natum A consulendi E 15 suspecto O  
 notantibus E 16 honesta E ambigui-  
 tatem E 17 sanctionem E matrimonia si]  
 Seeck, matrimonium AE, in matrimonia O  
 17/18 secundum numinis nostri (nominis[-es E]n.

AE, n. nominis O) consulatum] scilicet nostrae  
 constitutionis a. 468 18 inhisce AE  
 legitimam E firmitatem E, firmate A  
 19 nostro E securitatis A, securitates E  
 adfuisse laetentur (laetantur A) l. a. O  
 20 femie A nubitatem E forsitan om. O  
 quicquam E 21 tim. iniusti pondus O  
 quasi om. O: fortasse recte quae] O, ut AE  
 22 usque nunc O 22/23 contraxisse nuptias  
 O 23 uideatur E nascendi] nascitur O  
 24 coniunctionem AE quescionem E patr.  
 ac matr. O 25 contractus] AE, contracta O  
 inter] O Pithoeus, in AE 26 inuicem nel]  
 et inuicem O succidendi E iuxtam E  
 admittant E 27 credantur] AE, uideantur O  
 nominis AO, nomines E 28 legum om. E  
 praescripserint] AO, prescripserit E  
 29 suspicacis AE non om. A prohibuit O  
 30 fas esse] O Pithoeus, fas esset A, fases  
 esset E 31 existimet quod] O Pithoeus, existi-  
 met (-me E) ut AE clementiae nostrae O  
 32 augere] O Pithoeus, agere AE cupientis E  
 et] sit E ineunde E 33 insignium E  
 34 consocii E Pithoeus foeditatem E  
 ualiscat E 35 nudo tantum] O, nude tante  
 tum AE

perspicuum genus in femina impudentior complexus inminuat: ea sine dubio cautione  
 3 venerabili sanctione constituit. Circa eas vero, quae in libertorum suorum abhinc vota  
 convenerint, custodiri in aeternum duratura lege sancimus, ut coniunctio vetita ne nomen  
 quidem matrimonii sortiatur, sed ad illicita consortia execrabiliiter aspirantes publi- 40  
 catione omnium facultatum et perpetua deportatione plectantur: his, qui ex huiusmodi  
 societate nascuntur, non solum iure, sed et vocabulo liberorum privandis, servili quoque  
 4 De coniunctionibus sane ancillarum et libertarum nec non de naturalibus liberis quo-  
 quomodo procreatis procreandisve inter omnes decernimus custodiri, quod divorum retro 45  
 principum saluberrima constituta sanxerunt, Luperciane p(arens) k(arissime) a(tque) a(man-  
 5 tissime). In(ustris) igitur et praecelsa magnificentia tua saluberrimam sanctionem ad  
 omnium notitiam pervenire edictorum divulgatione praecipiat, ne cui supersit ignoratio-  
 nis auxilium, quominus caute quae sunt decreta serventur. DAT. X KAL. MART. ROMAE D. N.  
 ANTHEMIO A. CONS. ACCEP(TA) ID. MART. ROMAE IP(SO) A. CONS. 50

*AOE Fuld.* (incipit 39 nomen, finit 43 usurpet) — *L. VISIGOTH. 3, 2, 2* [ad §§ 2. 3].

36 perspicuum] *O*, prespicuum *AE* in femina] *AE*, feminae *O* impudentior] *OE* *Pithoeus*,  
 imprudentior *A* inminuat] *O* *Pithoeus*, in-  
 mineat *AE* cautionem *E* 37 con-  
 sortii *A* perpeti] *OE*, perpetim *A*, per-  
 petua *Pithoeus* firmitatem *E* 38 uenera-  
 bilis sanctionem *AE*; vide ad v. 9 suorum  
 abhinc uota] sic *O*, suorum uota *A*, uo uata *E*  
 39 conuenerint] *O*, conuerterit *AE*, conuer-  
 terint *Pithoeus* uetati *E* 40 matrimoniae  
*Fuld.* ad om. *Fuld.* illicita] inclita *A*  
 adasperantes *Fuld.* 40/41 publicatione] *O*  
*Pithoeus*, pub(-p *Fuld.*)licatio *A* *Fuld.*, popli-  
 catio *E* 41 et perpetua] perpetua *Fuld.*  
 deportationem *E* lectantur *Fuld.* huius  
 medio *Fuld.* 42 uocabulum *A* libertorum  
*Fuld.* priuatis *Fuld.* seruillis *Fuld.*  
 quoque . . . 43 dominium om. *Fuld.* 43 con-

ditione *A*, conditionem *E* probabiliter om. *O*  
 sibi om. *O* usurpit *Fuld.* 44 liberis]  
*AE*, filiis *O* 44/45 quoquomodo] quomodo *E*  
 45 procreandisue] *O* *Pithoeus*, procreandis  
 siue *AE* inter omnes (-nis *E*) om. *O* dis-  
 cernimus *A* 45/46 diu. r. pr. saluberrima  
 (saluberrima *E*) constituta] cf. *Theod. tit. 4, 8*  
 46 pkaa] *O*, pkaaa *E*, pka *A* 47 in] ni *E*,  
 inlustra *A*, illustris *O* praecelsa (-sus *E*)  
 magnificentia tua] pmt *O* salubrim *E*  
 48 noticia *E* deuulgatione *A*, deuulgationem *E*  
 49 caute] *O* *Pithoeus*, cauta *AE*, cuncta *Pithoeus*  
 49/50 dat. x (xiii *O*) k. mart. rom. dn.  
 (sic *E*, dno *A*, d. *O*) anthemio (anthimio *E*) a.  
 (ii non habent libri; cf. v. 17; nov. *Anthem. 3, 54*)  
 cons. acc. (accep̄ *E*, accepta *AO*) id. mart. (spr.  
*O*) rom. (om. *O*) ipso a. cons. libri

## II. DE CONFIRMATIONE LEGIS D. N. LEONIS A.

confirmationem *E* legis] sic scrib.: vide vv. 4. 7, legum libri dn.] *E*  
 (context.), dni \**Ad* (context.), domni *Fuld.*, diui *A* (lat.) *Σ*(lat.) *E*(lat.),  
 om. *O* a. om. *Σ*(lat.) *E* *Fuld.*

Nov. II (468 Mart. 19).

IMPP. LEO ET ANTHEMIUS AA. LUPERCIANO P(RAEFECTO) P(RAETORI)O. Ad consultationem  
 clementiae nostrae dominus et pater meus princeps sacratissimus Leo super his, quae in-  
 dulgentia principalis in diversos iam contulit vel processu temporis largietur, certum  
 huius legis venerabili sanctione constituit, quod sub sacris suae perennitatis apicibus ad  
 nostram quoque scientiam destinavit; quoniamque mundanis compendiis proficit, ut circa 5  
 regendum utrumque orbem id praecipue custodiendum credamus, quod deliberatio com-

1 imp. leo et anthemius (antimius *E*) idem *O*  
 luperciano] lupercian *E*, eidem lupertiano *O*  
 ppo] *E*, ppo *A*, preposito *O* consolationem  
 AO<sup>a</sup> *E* 2 dominus *O* 3 diuersus *E* con-  
 tullit *E* processo *E* 4 huius legis uene-  
 rabili sanctione] *O*, huius uenerabilis sanctione

(-nem *E*) *AE*, ius uenerabili sanctione *Pithoeus*;  
 scil. nov. *Anthem. 3*; cf. v. 7 5 scientiam]  
*OE*<sup>b</sup>, sententiam *AE*<sup>a</sup>, serenitatem *Pithoeus*  
 quoniamque] *E* *Pithoeus*, et quoniam *O*, quom-  
 que *A* 6 liberatio *E*<sup>a</sup> 6/7 communes *E*

munis elegerit, legem defaecatam libenter amplexi, quo ad omnes tam saluberrima constituta perveniant, sub hac pragmatica iussione ad amplitudinem tuam censuimus dirigendam, Luperciane p(arens) k(arissime) a(tque) a(mantissime). Inlustris igitur et praecelsa magnificentia tua venerabilia constituta propositis divulgabit edictis, ut nullius praetereat notionem, quod in aeternum valere serenitas nostra decrevit. DAT. SVB DIE 10 XIII KAL. APRIL. ROMAE D. N. ANTHEMIO A. CONS. AOTVM SVB DIE EODEM.

AOE Fuld. (incipit 9 igitur, fuit 11 decrevit)

7 legem defaecatam (sic O, defectam A, directam E Pithoeus) vide ad nov. Anthem. 3, 1 amplexi] complexi E quo ad] A, quod ad E, ut ad O omnis E saluberrimam E 8 iussione] E complitudinem E 8/9 dirigenda E<sup>a</sup>, dirigenda E<sup>b</sup> 9 pkaa] O, pka AE inlustris] O Pithoeus, inl uir E, inlustra A 9/10 et (om. Fuld.) praecelsa magnificentia

(-am E) tua (-am E)] pmt O 10 venerabilia constituta] scil. nov. Anthemii 2 et 3 propositis Fuld. deuulgavit AE, deuulgat Fuld. ut nullius] O, ut nullum Fuld., nullius AE, ne ullius Pithoeus 11 notionem] O Pithoeus, nocione Fuld., noticionem A, noti non E in aeternum] digna eterna Fuld. 12 dn] dno A, diu E, d. O anthimio E a. (om. O) cons.] cf. ad nov. Anthem. 1, 60

### III. DE BONIS VACANTIBVS.

iii om. OE (lat.)

Nov. III (468 Mart. 19).

DMPF. LEO ET ANTHEMIVS AA. Imperatoriae maiestatis est ex praesentibus causis etiam futuris providere temporibus et reserata ambiguitate sequenda decernere. Nam cunctorum census vocatur in dubium, si per licentiam principalem iura dominorum suam non habeant firmitatem. Itaque nos, quibus totius mundi regimen commisit superna provisio, et iuris regulam et aequitatis rationem volumus custodiri. Pius ac triumphator semper Augustus filius noster Anthemius, licet divina maiestas et nostra creatio pietati eius plenam imperii commiserit potestatem, tamen prudenti et cauta, qua pollet, aequitate per sacros adfatus nos credidit consulendos adserens in Italiae partibus multa exorta negotia ex donationibus, quas de alienis rebus principes contra legum cauta fecere. Nam ut quisque vel meruit vel precatus est, de imperatoria veluti largitate plurima et magna detentat; emergunt autem personae, quae plerumque praedia vel res aliquas sui iuris adserant esse, quas ex principis munificentia diversi inlicito titulo quaesierunt. Nam saepe ea, quae caduca dicebantur et donata sunt, consanguineus eius, qui sine herede putabatur, emergens reposcit; vel de captivitate liberati iure postliminii, quae sua vel propinquorum fuerant et aliis a principe concessa sunt, reddi sibi iure desiderant adstruentes secundum sacratissimas constitutiones legitimum sibi auxilium suffragari. Et cum res aliqua vindi-

1 imp. leo et (leo et om. E) anthemius (anthimius E) aa.] sic AE, idem augusti (add. in margine hanc legem fecit leo) eidem preposito O. Constitutionem a Leone consultantem Anthemio (cf. nov. Anthem. 2, 1; 3, 8. 27), cui Occidentalis imperii potestatem commiserat (cf. 3, 6 sq.), missam hic pragmaticae ipsius iussione (= nov. Anthem. 2) ad Lupercianum praefectum praetorio directae subiunxit (cf. 2, 8 sq.). Quod igitur in libris AE post imperatores magistratus, cui lex datur, nullus appellatur, probandum est neque obstat nomen Luperciani 3, 51 occurrens. Nam Leonis constitutionem (finientem 3, 44 subsecutum) additamento (inde a 3, 44) auctam eodemque atque alteram novellam die Romae promulgatam (cf. 2, 11 sq.; 3, 54) Anthemius, ut iam nov. 2, 9 sqq. praeceperat, Lupercianum edictis propositis iubet divulgare magistratus E

2 reserata] O Pithoeus, reserta E, reserata A ambiguitatem E decernere E, discernere A 4 iures E 5 triumphatur E 6 anthimius liet E magistratus E nostra creatio] cf. locos a Seeckio allatos apud Pauly-Wissowa I, 2366 7 cautam quam E adfatos A, adfatos E 8 nos credidit] O, non crededit E, om. A. nos censuit Pithoeus 9 principis AE fecere] O Pithoeus, facere AE ut om. E 10 meruit] O, meruerit AE imperatoria E, impetratoria A largitatem E detentat] O, detentant A, detant E 12 diuerso E 13 putabatur] deputabatur E 14 iure] AO, om. E postliminium E 15 adstruentes] asserentes O 16 constitutionis E; cf. Theod. 5, 7, 1 suffragare E et cum] scripsimus, uel cum libri, uelut cum Pithoeus

catur a possessore, cui domus venerabilis aut donatione contulit aut venditione vel commutatione aut ultima voluntate transfudit quam scilicet iniuste aut minus idonee e contractu forsitan possidebat: utrum iure communi, quod petitor probavit suum, recipiet an praeter leges, quibus omnes utuntur, circa donationem regiam pronuntiandum erit, ut factum principis vel in aliena re donata aut vendita conprobetur? Nam cum de huiusmodi controversiis ab amplissimis cognitoribus tractaretur, prolata est constitutio de codice Theodosiano sub titulo 'de bonis vacantibus', qua divus Constantinus cavet, ut, si rem, quam princeps donavit, suam quisque potuerit adprobare, non eam recipiat, sed eo, cui donata est, firmiter possidente princeps petitori extrinsecus qua voluerit ratione succurrat. Haec cum nostris insinuarentur sensibus, relictis gestis, quae ad nos a filio nostro serenissimo principe sub praedicta consultatione directa sunt habita inter procuratores Dominae et Fortunati illustrium personarum, serenitas nostra, cui cordi est in dies singulos consultiore tractatu et meliore deliberatione generi humano prospicere, satis putavit incongruum, ut tanta rebus negotiisque confusio vel iniquitas innectatur et unicuique suis uti non liceat neque pro suorum defensione legitimam habere tutamen, sed in arbitrio sit forte subripiensis facilis et iniusta nonnumquam regiae donationis auctoritas et ut aliis iusta possessione fraudatis alii liberalitate iniusta ditentur, cum et ipse titulus supradictae constitutionis, unde consultata est nostra clementia, de vacantibus tantum, non de omnibus bonis atque substantiis evidenter loquatur. Hac igitur in perpetuum valitura lege sancimus, ut, si quidem de bonis re vera vacantibus imperator aliquid pro sua liberalitate donaverit, hoc perpetuum obtineat firmitatem et nemo calumniam patiatu de re, quam principalis in eum liberalitas iure contulerit: sin autem aliquis rem suam, sive tamquam vacantem sive alio quolibet titulo donatam, cupit repetere eamque sui iuris esse vel ad se devolutam ex legitima successione monstraverit, communi legum fruatur auxilio nec ex ulla, licet imperiali, donatione seu commutatione vel ex aliqua cuiuslibet contractus specie contra generale praesidium omnino laedatur, sive etiam a retro principum aliquo beneficium adserat sibi esse delatum, sive post aliquid tale fuerit subsecutum. Hanc igitur constitutionem in causa etiam Dominae et Fortunati illustrium personarum, quae huic legi praestitit occasionem, valere praecipimus, ut communi iure Cesiana massa, de qua quaeritur, praedictae Dominae inlustri feminae restitua. Neque enim aliud imperatoriae maiestati, cui semper debet aequitas inhaerere

17 possessorem *H* cui *om. O* aut donatione] *A*, ad donationem *H*, quam aut donatione *O*; fortasse scrib. eam aut donatione contulit *H* 17/18 uinditionem uel commutationem *H* 18 ultimam *H* transfudit] fortasse scrib. quis transfudit quam scilicet] *AO*, scilicet quam *H* *Pithoeus* 18/19 idonee e (*scripsimus, om. libri*) contracta (*sic O*, contractum *H*, contractam *Pithoeus*) forsitan possi(-e *H*) debat utrum iure communi quod *om. A* 19 petitur *AE* recipiat *O* an] *O* *Pithoeus*, hanc *AE* 20 omnis *H* regia pronuntiatum *H* 21 principes *H* in] *OH*, *om. A* 22 probata *A* 22/23 constitutio de cod. theodosiano (-dosini *Fuld.*) sub titulo (-i *Fuld.*) de b. uac(-g *Fuld.*)antibus] scilicet *Theod. 10, 8, 3* 23 qua] *Pithoeus*, quam *O*, que *AE* *Fuld.* constantinos *H* cauit] *OH*, cauet *A* *Fuld.* 24 quisque] *AOH*, qui *Fuld.*, quisquam *Pithoeus* 25 possedens *Fuld.* petitore *Fuld.* ratione] et r. *Fuld.* 26 relictis *AE* ad] adque *H* 27 consultationem *H* habita] *AOH*, habitis *Pithoeus*: recte fortasse 28 dominae] *A*, dominae *OH* 29 tractatum *H* hum. gen. *O* 30 tanta] *O* *Pithoeus*, tanti *A*, tanto *H* 31 neque] *OH*, nec *A* defensionem *H* tutamen] *AE*, certamen *O* 32 forte *om. O*

subripiens *AE*; cf. *nov. Maiorian. 4, 16* iniusta (-am *H*) nonnumquam] nonn. ini. *O* regiae *om. O* 33 possessionem *H* alii] *OH*, aliis *A*, ab aliis *Pithoeus* iniusta] *O* *Pithoeus*, iniusto *AE* ditentur] *O*, detentur *H*, detinentur *A*, detineatur *Pithoeus* 34 supradictae] *O*, supra praedictae *AE* clementiam *H* 35 substanties *H* hanc *Fuld.* 36 ualitura] ualleturad *Fuld.* legi *Fuld.* de bonis post re uera *O* re uera] uera] *H* impetrator *A*, inpre *Fuld.* 37 liberalitatem *H*, libertatem *Fuld.* hoc (ho' *Fuld.*) perpetuum (-tuum *AE*) obtineat (obtinat *A* *Fuld.*, obtinuit *H*) firmitatem *om. O* calumnia *H* 38 iure *om. O* sin] si *A* 39 cupiet *H* 40 iure *H* deuolutam] *A*, deuolatam *H*, deuolutam esse *O* legitimam successionem *H* communi *H* 41 nec ex] nec *H* ulla] *scripsimus*, illa *libri* imperiale donationem seu commutationem *H* aliquam *H* 42/43 a retro principum alio] *scripsimus*, a retro principum ob hoc *AE*, ob hoc retro principum *O*, a retro principibus hoc *Pithoeus* 43 sibi asserat *O* 44 etiam in causa *O* dominae *libri* 45 quae h. legi (-ge *H*) pr. occasionem *om. O* praecipimus *H* 46 cessiana *H* queretur *H* dominae *libri* in] *H*, inlustre *A*, illustri *O*



et vigere iustitia, videtur adcommodum quam commune ius omnibus reservare subiectis et nihil amplius bonis licere principibus, nisi quod liceat privatis, et hanc liberalitatem praetendere, quae legibus et aequitate subnixa est, ut nemo se alienis et inlicitis ditatum 50 laetetur, nemo bonis propriis defleat esse se privatam, Luperciane p(arens) k(arissime) 3 a(tque) a(mantissime). Inlustris igitur et magna auctoritas tua, quae hac saluberrima lege serenitas nostra constituit, observari et ad omnium notitiam edictis ex more propositis iubeat pervenire. DAT. XIII KAL. APRIL. ROMAE D. N. ANTHEMIO P(ER)F(ETVO) AVG. II CONS.

*AOE Fuld.* (22 prolata . . . . 25/26 succurrat, 35 hac igitur . . . . 38 patiatur)

<p>48 videtur om. E communae E 50 legitibus  et equitatem E subnexa A ut] O Pithoeus,  et AE 51 propriis A esse se] scripsimus,  esse libri lupercianos E 51/52 pka A  52 hanc saluberimam E 53 et ad] ad O</p>	<p>53/54 positus E 54 dat. xiiii (iiii E Pi-  thoeus) k. apr. rom. dn (dn E, d. O, domino A)  anthemio (anthimio E) pp (sic E Pithoeus, om.  AO) aug. (om. O) ii (secundo O) cons. libri</p>
---	--

